

## **TA'LIMGA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING KASBIY IJTIMOIYLASHUVI**

**Obidova Zilola Mòminjonovna**

*Farg'ona Viloyati Buvayda Tumani 3-Qum mahalla 39-uy*

*Tel: 91 751 81 33|Email:zobidova10@gmail.com*

**Annotatsiya.** *Ushbu maqola ta'limga kompetensiyaviy yondashuv asosida talabalarning kasbiy ijtimoiylashuv jarayonini o'rganadi. Kompetensiyaviy yondashuvning ta'lim jarayonida qo'llanilishi talabalarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish va jamiyatga moslashuvini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini 25-30% ga oshirishi mumkin.*

**Kalit so'zlar:** *kompetensiyaviy yondashuv, kasbiy ijtimoiylashuv, ta'lim, talabalar.*

**Kirish.** Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv muhim o'rin egallaydi. Bu yondashuv talabalarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalar va kompetensiyalarni ham singdirishga qaratilgan. Kompetensiya deganda, shaxsiy va kasbiy rivojlanish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar majmui tushuniladi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim islohotlari doirasida kompetensiyaviy yondashuv Oliy ta'lim standartlariga kiritilgan bo'lib, bu talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi.

**Kasbiy ijtimoiylashuv** – bu talabalar kasbiy muhitga moslashishi, jamiyatdagi o'rnini topishi va kasbiy identifikatsiyani shakllantirish jarayoni. An'anaviy ta'limda bu jarayon ko'pincha nazariyaga asoslangan bo'lsa, kompetensiyaviy yondashuv amaliy loyihalar, stajirovka va interfaol darslar orqali uni kuchaytiradi. Masalan, Evropa Ittifoqi mamlakatlarida Bologna jarayoni doirasida kompetensiyaviy ta'lim keng qo'llanilmoqda, bu talabalarning ishga joylashish ko'rsatkichlarini oshirgan.

**Ushbu tadqiqotning maqsadi** – kompetensiyaviy yondashuv asosida talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini baholash va uning samaradorligini tahlil qilish.

### **Savollar:**

1. Kompetensiyaviy yondashuv qanday qilib talabalarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantiradi?

2. Bu yondashuv ijtimoiylashuv jarayoniga qanchalik ta'sir qiladi?

Tadqiqot O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida o'tkazilgan so'rov va intervyular asosida amalga oshirildi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv haqida ko'plab ishlar mavjud. Masalan, Xo'jamova G.A. ning ishlarida ta'limning ma'naviy -ma'rifiy jihatlari ta'kidlangan [1]. Shuningdek, dunyo tajribasida kompetensiyaviy ta'lim talabalarning motivatsiyasini oshirishi isbotlangan [2].

**Metodlar.** Tadqiqot miqdoriy va sifatli usullarni qo'llash orqali o'tkazildi. Tadqiqot obyektlari – O'zbekistonning 3 ta oliy o'quv yurtidagi (Toshkent Davlat Universiteti, Jizzax

Davlat Pedagogika Universiteti va Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti) 200 nafar talaba. Tanlov tasodifiy usulda amalga oshirildi, talabalar 3-4-kurslardan tanlandi.

**Ma'lumotlar yig'ish usullari:**

1. So'rovnoma: 150 ta savol, kompetensiyaviy ko'nikmalar (kommunikatsiya, muammo yechish, jamoaviy ish) va kasbiy ijtimoiylashuv darajasini baholash uchun Likert shkalasi qo'llanildi.
2. Intervyu: 50 nafar talaba bilan yarim strukturalangan intervyu o'tkazildi, savollar kompetensiyaviy darslarning ta'siri haqida.
3. Adabiyot tahlili: 20 dan ortiq manba, shu jumladan O'zbekiston va xalqaro jurnallar Ma'lumotlar tahlili SPSS dasturi yordamida amalga oshirildi. Korrelatsiya va regressiya analizlari qo'llanildi. Tadqiqot 2024-2025 yillarda o'tkazildi, etik standartlarga rioya qilindi (talabalar roziligi olingan).

**Tadqiqot cheklavlari:**

Faqat O'zbekiston oliy o'quv yurtlari bilan cheklangan, natijalar umumiy lashtirilishi mumkin emas.

**Natijalar.** So'rov natijalari ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv qo'llanilgan guruhlarda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuv darajasi yuqori. Masalan, kommunikatsiya kompetensiyasi 4.2 ball (5 ballik shkala bo'yicha), an'anaviy ta'limda esa 3.1 ball.

Jadval 1: Kompetensiyalar bo'yicha o'rtacha ballar:

| Kompetensiya turi      | Kompetensiyaviy yondashuv guruh | An'anaviy ta'lim guruh |
|------------------------|---------------------------------|------------------------|
| Kommunikatsiya         | 4.2                             | 3.1                    |
| Muammo yechish         | 4.0                             | 2.9                    |
| Jamoaviy ish           | 3.8                             | 3.0                    |
| Kasbiy identifikatsiya | 4.1                             | 3.2                    |

Korrelatsiya tahlili shuni ko'rsatdiki, kompetensiyaviy darslar soni va ijtimoiylashuv darajasi o'rtasida  $r=0.65$  koeffitsienti mavjud ( $p<0.01$ ).

Intervyu natijalari: 70% talabalar kompetensiyaviy loyihalar orqali kasbiy muhitga moslashganini ta'kidladilar. Misol: "Amaliy topshiriqlar menga haqiqiy ish jarayonini ko'rsatdi".

Umumiy natijada, kompetensiyaviy yondashuv talabalarning kasbiy ijtimoiylashuv ini 28% ga oshirgan.

**Muhokama.** Natijalar adabiyotlar bilan mos keladi. Masalan, Hasanovanning ishida kompetensiyaviy yondashuv mustaqil fikrlashni rivojlantirishi ta'kidlangan [3]. Bu yondashuv talabalarni kasbiy muhitga tayyorlaydi, ammo O'zbekistonda resurslar yetishmasligi muammo.

**Afzalliklari:** Talabalarning motivatsiyasi oshadi, ishga joylashish ko'rsatkichlari yaxshilanadi. Kamchiliklari: O'qituvchilar tayyorgarligi yetarli emas.

**Kelajak tadqiqotlari:** Boshqa mamlakatlar bilan solishtirish, uzoq muddatli ta'sirni o'rganish.

**Xulosa.** Kompetensiyaviy yondashuv talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini samarali ravishda rivojlantiradi. O'zbekiston ta'lim tizimida uni kengaytirish zarur. Takliflar: O'qituvchilar uchun treninglar, amaliy loyihalarni ko'paytirish.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Xo`jamova G.A. Kitobxonlik faoliyatini shakllantirishda ta'limning ma'naviyat, ma'rifiy ahamiyati. – Toshkent, 2023.
2. Umida Uktamova. Talabalarning axborot bilan ishlash kompetentligi. – Jizzax, 2023.
3. Hasanova D.K. Kompetensiyaviy yondashuvning amalga oshishi. – Oriens, 2022.
4. Abdiramov Sh. Ta'limga kompetensiyaviy yondashuv: muammo va yechimlar. – TSUULL, 2023.